

Odnos narcisoidnosti, zavisti i obrambenih stilova

Mirković, Katarina

Master's thesis / Diplomski rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:142:683417>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-23**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

[FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek](#)

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

**ODNOS NARCISOIDNOSTI, ZAVISTI I OBRAMBENIH
STILOVA**

Diplomski rad

Katarina Mirković

Mentor: doc. dr. sc. Silvija Ručević

Osijek, 2016.

Sveučilište J. J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Odsjek za psihologiju

Studij: Diplomski studij psihologije

Katarina Mirković

**ODNOS NARCISOIDNOSTI, ZAVISTI I OBRAMBENIH
STILOVA**

Diplomski rad

Društvene znanosti, polje psihologija, grana opća psihologija

Mentor: doc. dr. sc. Silvija Ručević

Osijek, 2016.

Sadržaj

Uvod	1
Cilj, problem i hipoteze	7
Metoda	8
Sudionici	8
Instrumenti	8
Postupak	11
Rezultati	11
Rasprava	20
Praktične implikacije i ograničenja istraživanja	25
Zaključak	27
Literatura	28

Odnos narcisoidnosti, zavisti i obrambenih stilova

Iako postoje istraživanja koja su se bavila odnosom narcisoidnosti i zavisti, vrlo je malo onih koju uključuju i obrambene stilove. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos zavisti, vulnerabilne i grandiozne narcisoidnosti i obrambenih stilova kod studenata. U istraživanju je sudjelovalo 298 studenata ekonomskih, pravnih, filozofskih i medicinskih fakulteta na sveučilištima u Osijeku, Rijeci i Zagrebu. Istraživanje je provedeno internetskim putem. Rezultati su pokazali da su zavist i vulnerabilna narcisoidnost pozitivno povezane te da između grandiozne narcisoidnosti i zavisti nema povezanosti. Pri tome su sva tri konstrukta pozitivno povezana s nezrelim obrambenim stilom, dok su s neurotskim povezani zavist i vulnerabilna narcisoidnost. Utvrđeno je da se obrambeni stilovi razlikuju s obzirom na zavist te da su zavist, vulnerabilna i grandiozna narcisoidnost značajni prediktori nezrelog stila. Ovo istraživanje ima neke nedostatke, primjerice, velika razlika u broju muških i ženskih sudionika. S obzirom da su ovim istraživanjem dobivena relativno nova saznanja, bilo bi dobro provesti dodatna istraživanja kako bi se dodatno utvrdio međusoban odnos ovih konstrukata.

Ključne riječi: zavist, vulnerabilna i grandiozna narcisoidnost, obrambeni stilovi

Relationship between narcissism, envy and defense style

Although there are many researches regarding relationship between narcissism and envy, not many of them include defense style. The aim of this research was to examine whether there is relationship between envy, vulnerable and grandiose narcissism, and defense style, in student population. Participants were students of economics, law, medicine, human and social sciences, 298 of them, from Osijek, Zagreb and Rijeka. Research was conducted online. Results have shown that envy and vulnerable narcissism have strong, positive relationship, whereas grandiose narcissism did not show any connection to envy. Thereby, all of three variables have strong connection to immature defense style. In addition, they are shown to be significant predictor of immature defense style. However, envy and vulnerable, but not grandiose, narcissism are related to neurotic defense style. This research has some disadvantages, for example, great difference considering male/female participants ratio. Given that this research has shown new information regarding relationship between envy, narcissism and defense styles, it is of great importance to conduct more researches for better understanding this phenomena.

Key words: envy, vulnerable and grandiose narcissism, defense style

Uvod

Narcisoidnost i zavist imaju negativan utjecaj na svakodnevno funkcioniranje osobe. Iako postoje istraživanja koja su se bavila njihovim odnosom, vrlo je malo istraživanja koja su uz njih ispitivala i druge konstrukte s kojima bi oni mogli biti povezani, poput obrambenih stilova.

Narcisoidnost

Prema DSM-5, narcisoidne osobe karakterizira grandioznost, potreba za divljenjem i nedostatak empatije. Sklone su iskorištavaju drugih i sebe smatraju posebnima u usporedbi s drugim ljudima. Ponašaju se arogantno i superiorno, a opsjednuti su idejama o bezgraničnom uspjehu i slavi. Prati ih konstantan osjećaj prava na ispunjavanje vlastitih, često nerealnih, očekivanja i potreba. Zavidni su drugima ili smatraju da su drugi zavidni njima, a interpersonalni odnosi su im narušeni. Mnoge uspješne osobe pokazuju karakteristike koje bi se mogle smatrati narcisoidnima, međutim, one čine poremećaj samo kada su nefleksibilne, neprilagođene, perzistirajuće i uzrokuju značajno oštećenje u funkcioniranju te subjektivnu patnju (APA, 2014). Narcisoidne osobe su sklone impulzivnom ponašanju koje im donosi kratkoročan uspjeh i nagradu, ali dugoročno ostavlja negativne posljedice (Vazire i Funder, 2006; prema Marčinko i Rudan, 2013). Njima je uobičajeno upravljati dojmovima koje ostavljaju na druge, a njihova uspješnost u tako stvorenim odnosima može poslužiti u političkim i poslovnim organizacijama gdje se manje cijene postignuća, a više sama pojava (Lasch, 1986). Laboratorijska istraživanja su identificirala brojne obrasce narcisoidnog funkcioniranja u nekliničkoj populaciji, primjerice, varijabilno raspoloženje, nestabilnost samopoštovanja, poteškoće u regulaciji emocija, posebno ljutnje i agresivnosti, interpersonalna reaktivnost i dr. (npr. Rhodewalt i Eddings, 2002; Twenge i Campbell 2003; prema Ronningstam, 2011).

Iako se dugo vremena narcisoidnost smatrala jednodimenzionalnim konstruktom, u novije vrijeme autori se fokusiraju na različite tipove narcisoidnosti. Tako, na primjer, Kohut (1971; prema Krizan i Johar, 2012) uglavnom opisuje narcisoidne osobe koje su, iz nepoznatih razloga, nezadovoljne sobom i interpersonalnim odnosima. Takve osobe imaju izrazito nisko samopoštovanje koje može biti ugroženo, čak i bezazlenim komentarom ili porugom od strane drugih. Za razliku od toga, Kernberg (1970) opisuje agresivniji, arogantniji i otvoreniji tip narcisoidne osobe. Narcisoidnost vidi kao karakternu strukturu koja je obilježena maštanjima o grandioznosti, ovisnosti o vanjskom divljenju i iskorištavanju drugih (Krizan i Johar, 2012).

Wink (1991; prema Hendin i Cheek, 1997) smatra da postoje dvije vrste narcisoidnosti koje se mogu mjeriti dvama odvojenim, nepovezanim mjerama. Nazvao ih je Grandioznost – Egzibicionizam i Vulnerabilnost – Senzitivnost. Ističe da, iako su suprotstavljene, imaju neke zajedničke karakteristike, a to su osjećaj prava i grandiozne fantazije o sebi. Naposljetku, Cain, Pincus i Ansell (2008; prema Krizan i Johar, 2012) dva izraza narcisoidnosti nazivaju grandiozna i vulnerabilna narcisoidnost. Klinički opisi grandiozne narcisoidnosti uključuju potiskivanje negativnih aspekata vlastite reprezentacije i iskrivljavanje nepoželjnih vanjskih informacija. To dovodi do osjećaja prava i napuhane slike o sebi, bez realnih postignuća i sposobnosti koje ih mogu potkrijepiti. Prisutno je stvaranje fantazija o bezgraničnoj moći, superiornost i perfekcionizam. Ponašajno, takva se grandioznost izražava kroz iskorištavanje drugih, nedostatak empatije, agresiju i egzibicionizam (Nurse, 1998; prema Pincus, Ansell, Pimentel, Cain, Wright i Levy, 2009). Iz ovoga se može vidjeti da klinički opisi grandiozne narcisoidnosti uvelike podsjećaju na one u DSM-u. Štoviše, mnogi se slažu u tome da DSM narcisoidnost povezuje s njegovim grandioznim aspektom, pri čemu zanemaruje njegov prikriveni, vulnerabilni oblik (Arble, 2008). Tako je, s druge strane, vulnerabilna narcisoidnost karakterizirana socijalnim izbjegavanjem kao načinom suočavanja s prijetnjama pozitivnoj slici o sebi. Te se osobe povlače kada je njihova idealna reprezentacija sebe ugrožena ili potrebno divljenje neće biti ostvareno (Akhtar, 2003; prema Pincus i sur., 2009). Ta izbjegavanja služe održavanju željene razine samopoštovanja, dok su konstantno zaokupljeni ostvarivanjem grandioznih maštanja. Vulnerabilno narcisoidne osobe snažno reagiraju na percipirane prijetnje samopoštovanju, kao što je opasnost od poniženja, poraza, kritike ili neuspjeha, i to intenzivnim osjećajima (ljutnja, zavist, sram), promjenama u raspoloženju (anksioznost, depresivnost), izbjegavanjem ili osvetoljubivim i obmanjivačkim ponašanjem (Ronningstam, 2011). Osim toga, grandiozno narcisoidne osobe odlikuju visoke razine samopouzdanja, dok vulnerabilne odlikuju niske razine (Krizan i Johar, 2012).

Mnogi smatraju da narcisoidnost ima normalnu i patološku komponentu koje reflektiraju adaptivnu i maladaptivnu ličnost te individualne razlike u potrebi za samopromicanjem i validacijom (Kernberg, 1998; Kohut, 1977; Pincus, 2005; Stone, 1998; prema Pincus i sur., 2009). Pincus i sur. (2009) normalnu i patološku narcisoidnost smatraju odvojenim dimenzijama ličnosti. Zdrava, odnosno, adaptivna narcisoidnost može pridonijeti samopoštovanju i dobrobiti povećavajući angažiranost osobe (Oldham i Morris, 1995; prema Pincus i sur., 2009). U skladu s tim, takve su osobe obično ambiciozne i uspješne (Campbell, 2001; Kohut, 1977; Stone, 1998; Wink, 1992; Wink, Dillon i Fay, 2005; prema Pincus i sur., 2009), iako mogu imati nezadovoljavajuće interpersonalne odnose (Miller i Campbell, 2008;

prema Pincus i sur., 2009). Patološka narcisoidnost uključuje značajne regulatorne deficite i maladaptivne strategije za suočavanje s prijetnjama i razočaranjima pozitivne slike o sebi (Pincus i sur., 2009). Drugačiju perspektivu pruža Lasch (1986). On smatra da koncept narcisoidnosti pomaže u razumijevanju psihološkog utjecaja suvremenih društvenih promjena. Osim toga, tvrdi da je narcisoidnost jedan od najboljih načina za svladavanje stresa kojeg donosi suvremeni život te da, zbog toga, neizbježno na vidjelo izlaze narcisoidne značajke koje su, u različitom stupnju, kod svakog prisutne. Tako narcisoidnost povezuje s obrascima suvremene kulture kao što su snažan strah od starosti i smrti, opčinjenost slavnim ličnostima, strah od međusobnog natjecanja, pogoršanje u odnosima između muškaraca i žena i dr.

Zavist

Još jedan konstrukt koji se često istražuje uz narcisoidnost je zavist. Zavist je neugodna emocija koja se pojavljuje kada se uspoređujemo s drugim ljudima, te je uobičajena za većinu ljudi na svijetu, neovisno o njihovoj kulturi (Smith i Kim, 2007). Karakterizirana je osjećajem inferiornosti, hostilnosti i ozlojeđenosti, a uzrokovana mišljenjem da druge osobe ili grupa osoba, posjeduju objekt zavisti (socijalna pozicija, atributi, karakteristike osobe ili njezinog života, određeni predmet) (Parrot i Smith, 1993; prema Smith i Kim, 2007). Drugoj se osobi može zavidjeti na različitim prednostima, ali ključna je odrednica zavisti željeti ono što druga osoba ima, bez racionalnog prava na to i bez ikakve mogućnosti da se to stekne (Solomon, 2007).

Zavist nastaje kao posljedica uzlazne socijalne usporedbe. Ljudi su skloni biti zavidni onima koji su im slični po karakteristikama kao što su spol, dob ili socijalni status, a posebno kada se radi o objektu zavisti. Pri tome, objekt zavisti osobi mora biti subjektivno važan te biti percipiran izvan dosega (Smith i Kim, 2007). Smith i sur. (1994; prema Smith i Kim, 2007) ističu subjektivan osjećaj nepravde koji dovodi do ozlojeđenosti te smatraju da on igra važnu ulogu u nastanku zavisti kod ljudi. Prema Heideru (1958; prema Smith i sur., 1996), osoba koja zavidi zahtjeva izjednačenje, posebno kada su osoba koja zavidi i osoba kojoj se zavidi slične u mnogim, njima važnim, aspektima. Osjećaj nepravde proizlazi iz vjerovanja da slične osobe trebaju imati slične uvjete i mogućnosti. Stoga, iako je prirodno *veseliti se tuđoj sreći*, mnoge osobe u sebi preziru sreću drugih jer, generalno govoreći, narušava subjektivne norme pravde (Smith, Parrott, Ozer i Moniz, 1994; prema Smith i sur., 1996).

Postoje različiti pokušaji konceptualiziranja zavisti. Duffy i sur. (2012) razlikuju situacijsku, dispozicijsku i epizodičku zavist. Prema Barrows (2005), zavist se može shvatiti na dva načina. Prvi je opisuje kao destruktivnu silu koja napada osobu ili njezine vrline kojima se divimo. Druga vrsta zavisti je ona koja izaziva divljenje, istovremeno potičući svijest o vlastitim

manama, zbog čega se javlja potreba za oponašanjem. Neu (2004; prema Solomon, 2007) razlikuje dva oblika zavisti, zlonamjernu i kompetitivnu. Kompetitivna zavist se odnosi na kompetitivne aspiracije, dok zlonamjerna zavist uključuje ukupan negativan stav prema osobi kojoj se zavidi. Smith i Kim (2007) razlikuju pravu zavist i benignu zavist. Za razliku od prave, benigna zavist nije obilježena hostilnim osjećajima. Kao takva, ona potiče konstruktivne aktivnosti i konstruktivna, cilju usmjerena, ponašanja. Foster (1972; prema Smith i Kim, 2007) tvrdi da se zavist može podijeliti na dvije različite osi. Prva os uključuje kompetitivnu zavist, koja je transparentna i otvorena, a suvremeno društvo je potiče. Ne uzrokuje hostile osjećaje te je benigna u svojoj srži. Druga os zavisti uzrokovana je strahom, prikrivena je i često izvan svijesti. Dakle, ljudi se boje da će im netko zavidjeti te da će izazvati hostile osjećaje kod nekoga. Nadalje, strah od toga da ih netko optuži da su zavidni drugima implicira inferiornost i hostile osjećaje prema drugima. Na kraju, postoji strah od osvještavanja zavisti i priznavanja samom sebi da je vlastito ponašanje uzrokovano osjećajem zavisti.

Zavist može imati pozitivne posljedice, kao što je motiviranje ljudi da poboljšaju svoju izvedbu i da se više trude (Duffy, Shaw i Schaubroeck, 2008; Schaubroeck i Lam, 2004; prema Duffy i sur., 2012). Međutim, zavist ima i negativne posljedice zbog kojih većina ljudi teži uklanjanju tog osjećaja (Duffy i sur., 2012). Štoviše, zbog negativnih emocija koje inducira, zavist se može nepovoljno odraziti, kako na psihičko, tako i na fizičko zdravlje (Smith i Kim, 2007).

Odnos narcisoidnosti i zavisti prilično je složen. Dok neki zavist povezuju s grandioznom narcisoidnosti, novija istraživanja ukazuju na snažnu povezanost s vulnerabilnom te negativan odnos između grandiozne narcisoidnosti i zavisti. U DSM-5 zavist se spominje kao jedna od karakteristika narcisoidnih osoba (APA, 2014). Prema nekim istraživačima, grandioznu ili otvorenu narcisoidnost, između ostalog, odlikuje i zavist (Pies, 2011; Pinsky, 2009; prema Marčinko i Rudan, 2013). Nadalje, i Kernberg (1970) ističe važnost zavisti u ovom konstrukt. S obzirom na to da se narcisoidne osobe smatraju superiornima u odnosu na druge, izloženost onima koje se percipira *boljima* je prijeteća. Kao rezultat svoje zavisti, narcisoidne osobe će pokazivati prijezir te omalovažavati druge. Berke (1985) o njihovoj povezanosti govori općenito, tvrdeći da narcisoidnost stvara zavist, odnosno, da je zavist rezultat upotrebe projekivnih mehanizama u narcisoidnim odnosima. Smatra da su zavist i narcisoidnost varijacije istog problema, ekscesivne mentalne boli koja se percipira kao inferiornost i neadekvatnost. Međutim, problemu pristupaju na suprotne načine, narcisoidne osobe napuhivanjem vlastitog *ja*, a zavidne osobe umanjujući druge, dok zapravo imaju isti cilj.

Uzimajući u obzir karakteristike zavisti, Kohut (1971; prema Krizan i Johar, 2012) te Pincus i Lukowitsky (2010; prema Krizan i Johar, 2012) smatraju da vulnerabilnost ne može uključivati zavist ili neki oblik agresije te da može rezultirati isključivo sramom. Ipak, način na koji vulnerabilno narcisoidne osobe gledaju na sebe daje temelje za povezivanje sa zavisti. Krizan i Johar (2012) su utvrdili da zavist proizlazi iz vulnerabilne narcisoidnosti te da je negativno povezana s grandioznom narcisoidnosti. Naime, narcisoidnost potiče na samoapsorpciju i intenzivnu samoevaluaciju. Zavist nastaje uzlaznom socijalnom usporedbom kojom se služe upravo vulnerabilne, ali ne i grandiozne osobe. Grandiozno narcisoidne osobe zbog osjećaja superiornosti koriste silaznu socijalnu usporedbu, stoga neće priznati inferiornost i samim time se dovesti u situaciju da zavide drugima. Radije će vjerovati da su drugi njima zavidni. Vulnerabilno narcisoidne osobe imaju nisko samopoštovanje te se konstantno uspoređuju s drugima osjećajući se inferiorno, što izaziva intenzivne osjećaje zavisti prema drugima. Njihove nalaze potvrdili su i Neufeld i Johnson (2016) koji su utvrdili da je vulnerabilna narcisoidnost povezana s kroničnom zavisti te s drugim njezinim karakteristikama poput depresivnosti, neuroticizma, schadenfreude i anksioznosti. Grandiozna narcisoidnost nije povezana sa zavisti te zaključuju da ona predstavlja zaštitu od negativnih aspekata zavisti.

Obrambeni mehanizmi

Još jedan konstrukt povezan s različitim aspektima psihopatologije i problemima u svakodnevnom funkcioniranju su i obrambeni mehanizmi, odnosno njihovi nezreli i neurotični oblici (Vulić-Prtorić, 2008). Obrambenim mehanizmima bavili su se mnogi autori, međutim, Freud je zaslužan za njihovo uvođenje u psihologiju (Allport, 1961; prema Kolenović-Đapo, Drače i Hadžiahmetović, 2015). Definira ih kao nesvjesne automatske reakcije čiji je cilj reduciranje anksioznosti. U početku ih spominje kao dio psihopatologije, a naposljetku zaključuje da su glavna sastavnica mehanizama koje pojedinac koristi u svakodnevnim, konfliktnim situacijama (Freud, 1915; prema Cramer, 1987). Osim toga, Freud opisuje tri vrste anksioznosti: objektivnu, neurotičnu i moralnu. Tako se neurotična anksioznost rješava obrambenim mehanizmima, odnosno, iskrivljavanjem stvarnosti (A. Freud, 1966; prema Davison i Neale, 2002).

Prema Psihologijskom rječniku, obrambeni mehanizmi su prirodene ili naučene reakcije koje smanjuju frustraciju i anksioznost koja je prati. Rijetko je koji od tih mehanizama društveno pozitivan ili poželjan jer mnogi od njih objektivnu situaciju (naročito ako se radi o međuljudskim odnosima) mogu učiniti težom. No, njihova je glavna korist u tome što smanjuju unutarnju napetost i služe uglavnom kao uspješni mehanizmi abreagiranja (Petz, 2005; str. 305). Obrambeni mehanizmi imaju dvije zajedničke karakteristike, funkcioniraju na nesvjesnom

planu i iskrivljuju percepciju realnosti (Fulgosi, 1987). To su, dakle, kognitivne operacije koje štite osobu od ometajućih utjecaja ekscesivne anksioznosti. U tom smislu, obrane su adaptivne te omogućavaju funkcioniranje u pobuđujućim situacijama (Cramer, 1987).

Vaillant (1977; prema Furnham, 2012) je predložio jednu od najpoznatijih taksonomija obrambenih mehanizama. Predstavljeni su razvojnom hijerarhijom koja se sastoji od četiri razine obrane, na kontinuumu od patoloških obrana pomoću kojih osobe iskrivljuju iskustva kako se ne bi morali suočavati s njima, do zrelih obrana koje su usvojene tijekom odrastanja, a služe konstruktivnom uklanjanju ometajućih misli i osjećaja. Tu su još i nezrele obrane koje trenutno umanjuju stres uzrokovan okolinom ili drugim ljudima te neurotične koje pružaju kratkoročno rješavanje problema.

Prema Vulić-Prtorić (2008), nezreli i neurotični obrambeni mehanizmi najviše koreliraju s različitim aspektima psihopatologije i problemima u svakodnevnom funkcioniranju, dok zreli mehanizmi obrane pozitivno koreliraju sa psihološkom dobrobiti. Obrambeni mehanizmi predviđaju značajnu varijancu narcisoidnosti što implicira da se pomoću njih može predvidjeti narcisoidnost. Osim toga, u istraživanju Dadsetan, Alibakhshi i Pakdaman (2008) pokazalo se da postoji pozitivna povezanost između vulnerabilne narcisoidnosti i nezrelih i neurotskih mehanizama obrane, a negativna povezanost između grandiozne narcisoidnosti i neurotskih mehanizama. Zreli mehanizmi obrane omogućavaju fleksibilnost u različitim situacijama i obično uključuju prihvatljivo ponašanje, čak i u situacijama konflikta. Smatraju se normalnim, učinkovitim i adaptivnim metodama suočavanja. S druge strane, narcisoidne osobe pokušavaju izbjeći suočavanje sa stresnim situacijama, značajno iskrivljavaju realnost te nemaju pozitivnih i kontinuiranih odnosa. Ljudi, koji su djelomično narcisoidni, upotrebljavaju neurotske mehanizme obrane. Izbjegavaju pokazati ovisnost o drugima u interpersonalnim odnosima kako ne bi morali spominjati svoje potrebe, budući da to smatraju slabostima (Shamsaldini, Zarbakhsh Bahri i Yaghoubi, 2014).

Ipak, postoje i nalazi o povezanosti narcisoidnosti i određenog obrambenog mehanizma. Pri tome, o odnosu zavisti i obrambenih stilova gotovo ne postoji istraživanja. Tako se o njihovoj vezi može zaključivati tek posredno. U svojim ranijim opisima, Freud narcisoidnost dovodi u vezu s mehanizmima obrane kao što su megalomanija, idealiziranje, poricanje, projekcija i raščlanjivanje (*splitting*) (Raskin i Terry, 1988). Nadalje, raščlanjivanje, nesposobnost sjedinjavanja pojma o sebi s objektima koji imaju pozitivnu, i objektima koji imaju negativnu afektivnu valenciju na pojam o sebi, smatra se jednom od glavnih karakteristika narcisoidnosti (Adler, 1986; prema Watson i Biderman, 1993). Na primjer, osoba s nezrelim pojmom o sebi može sebe vidjeti dobrom te se ograditi se od svih potencijalno loših

karakteristika koje su prijetnja njezinom integritetu (Watson i Biderman, 1993). Osim raščlanjivanja, narcisoidnost se veže za projekciju, identifikaciju i intelektualizaciju (Berke, 1985; Watson i Biderman, 1993).

Uzimajući u obzir dosadašnje nalaze, iako postoje istraživanja koja su ispitivala odnos narcisoidnosti i zavisti te narcisoidnosti i obrambenih stilova, tek novija istraživanja ispituju odnose svih prethodno navedenih konstrukata, kao i odnose s obzirom na grandiozni i vulnerabilni aspekt narcisoidnosti.

Cilj, problem i hipoteze

Cilj istraživanja

Ispitati odnos zavisti, vulnerabilne i grandiozne narcisoidnosti te obrambenih stilova (zreli, nezreli i neurotični) kod studenata

Problem

P1: Ispitati povezanost zavisti, vulnerabilne i grandiozne narcisoidnosti i zrelog, nezrelog i neurotičnog obrambenog stila

P2: Ispitati razlike u trima obrambenim stilovima s obzirom na oblike narcisoidnosti i zavist

P3: Ispitati doprinos zavisti i oblika narcisoidnosti objašnjenju pojedinih obrambenih stilova

Hipoteze

H1a. Zavist će biti negativno povezana s grandioznom, a pozitivno s vulnerabilnom narcisoidnosti

H1b. Zavist, te grandiozna i vulnerabilna narcisoidnost bit će pozitivno povezane s neurotskim i nezrelim, a negativno sa zrelim obrambenim stilom

H2. Neće postojati razlika u obrambenim stilovima s obzirom na pojedine oblike narcisoidnosti i zavist

H3. Ispitane varijable bit će značajni prediktori različitih obrambenih stilova, posebice neurotskih i nezrelih obrana. Pri tome će najbolji prediktori biti vulnerabilna i grandiozna narcisoidnost

Metoda

Sudionici

U istraživanju je sudjelovalo 298 studenata Ekonomskog, Filozofskog, Medicinskog i Pravnog fakulteta u Osijeku, Rijeci i Zagrebu. Od ukupnog uzorka, 34.9% studenata studira u Osijeku, 16.1% u Rijeci i 49.0% u Zagrebu. Nadalje, 19.8% ih studira na Ekonomskim, 32.6% na Filozofskim, 23.5% na Medicinskim te 24.2% na Pravnim fakultetima triju sveučilišta. Od ukupnog uzorka, njih 87.6% su studentice. Raspon dobi je od 18 do 29 godina, pri čemu je prosječna dob $M=22.40$ ($SD=2.26$).

Instrumenti

Grandiozna narcisoidnost. Upitnik narcisoidnosti (*engl.* Narcissistic Personality Inventory (NPI); Raskin i Terry, 1988) je jedan od najpoznatijih kliničkih instrumenata kojim se ispituje otkrivena, odnosno grandiozna narcisoidnost (Chatham, Tibbals i Harrington, 1993; prema Arble, 2008). Iako se temelji na definiciji narcisoidnog poremećaja ličnosti prema DSM-III (APA 1980; prema Raskin i Terry, 1988), upitnik zapravo mjeri individualne razlike u narcisoidnosti kod nekliničke populacije (Raskin i Terry, 1988).

Upitnik se sastoji od 40 parova tvrdnji, od kojih jedna tvrdnja u paru uvijek označava narcisoidne tendencije (npr. *Volim imati autoritet nad drugim ljudima* ili *Ne smeta mi kad su drugi ljudi vođe*). Zadatak sudionika je u svakom paru izabrati jednu od dvije tvrdnje. Ukoliko sudionik izabere tvrdnju koja označava narcisoidne tendencije, dobiva jedan bod, u protivnom dobiva nula bodova. Prema tome, rezultat može biti od nula do 40, a viši rezultat označava izraženiju grandioznu narcisoidnost (Arble, 2008).

Faktorska struktura ovog upitnika predmet je mnogih rasprava (Ackerman i sur., 2011). Sami autori su predložili strukturu od sedam komponenti kojima se mjeri autoritet, samodostatnost, superiornost, egzibicionizam, iskorištavanje drugih, taština i osjećaj prava (Raskin i Terry, 1988). Od ostalih prijedloga valja istaknuti strukturu koja se sastoji od četiri dimenzije: iskorištavanje/osjećaj prava, vodstvo/autoritet, superiornost/arogantnost, samoapsorpcija/samodivljenje (Emmons, 1984; 1987; prema Ackerman i sur., 2011). Pouzdanost ovog upitnika je zadovoljavajuća. Naime, koeficijent unutarnje konzistencije (Cronbach alfa) iznosi .83, dok je split-half pouzdanost .80 (Raskin i Terry, 1988).

Vulnerabilna narcisoidnost. Upitnik vulnerabilne narcisoidnosti (*engl.* Hypersensitive Narcissism Scale (HSNS); Hendin i Cheek, 1997) korišten je za mjerenje vulnerabilnog aspekta narcisoidnosti. Sastavljen je na temelju Murrayeve skale narcizma, kao alternativa

instrumentima proizašlima iz MMPI-a koji mjere prikrivenu narcisoidnost. Iako, u odnosu na njih, pokazuju slične tendencije u povezanosti s Upitnikom narcisoidnosti (NPI) i velikih pet osobina ličnosti, HSNS se smatra primjerenijim za nekliničku populaciju (Hendin i Cheek, 1997).

Upitnik se sastoji se od deset čestica (npr., *Ismijavanja ili najmanje opaske drugih lako povrijede moje osjećaje* ili *Ne sviđa mi se kada moram dijeliti zasluge postignuća s drugima*). Zadatak sudionika je procijeniti u kojoj mjeri se slaže s pojedinom tvrdnjom na ljestvici Likertovog tipa od pet stupnjeva (1 = U potpunosti se ne slažem; 5 = U potpunosti se slažem). Ukupni rezultat je kumulativan, pri čemu viši rezultat znači i izraženiju vulnerabilnu narcisoidnost (Hendin i Cheek, 1997). Pouzdanost je provjeravana koeficijentom unutarnje konzistencije (Cronbach alpha), koji na različitim uzorcima varira od .72 do .75. Također, upitnik HSNS je negativno povezan s upitnikom NPI, mjerom otkrivenog narcizma, što je snažan pokazatelj njegove valjanosti (Arble, 2008).

Zavist. Upitnikom dispozicijske zavisti (*engl.* Dispositional Envy Scale (DES); Smith i sur., 1999) se ispituje faktor opće zavisti kod ljudi. Točnije, DES je mjera generalne tendencije prema malignoj zavisti u različitim domenama života (Smith i sur., 1999). Konstruiran je kao mjera samoprocjene, a sastoji se od osam čestica (npr., *Iskreno, zamjeram nekim ljudima njihov uspjeh* ili *Osjećaji zavisti me stalno muče*). Čestice u upitniku obuhvaćaju tendenciju prema inferiornosti i frustraciji pri usporedbi s tuđim prednostima, subjektivan osjećaj nepravde u takvim situacijama i frekvenciju, intenzitet i kontrolabilnost zavisti (Smith i sur., 1999). Sudionici na ljestvici Likertova tipa od jedan do pet procjenjuju u kojoj mjeri se tvrdnja odnosi na njih, pri čemu jedan predstavlja potpuno neslaganje, a pet potpuno slaganje s tvrdnjom. Rezultati se zbrajaju kumulativno, a viši rezultat na skali predstavlja snažniju procjenu zavisti (Mola, Saavedra i Reyna, 2014).

Upitnik odlikuje visoka pouzdanost. Koeficijent unutarnje konzistencije (Cronbach alpha) varira od .83 do .86, dok test – retest pouzdanost upitnika iznosi .80. Nadalje, dokazana je i konvergentna i divergentna valjanost. Tako se pokazalo da upitnik negativno korelira sa zadovoljstvom životom, samopoštovanjem i dobrobiti, dok pozitivno korelira s dimenzijom neuroticizma, Eysenckovim upitnikom ličnosti, hostilnosti i različitim mjerama depresije (Smith i sur., 1999).

Obrambeni stilovi. Upitnik obrambenih stilova (*engl.* Defense Style Questionnaire (DSQ-40); Andrews i sur., 1993; prema Benítez Camacho i sur., 2010) je mjera samoprocjene kojom se ispituju svjesni aspekti 20 obrambenih mehanizama. Za svaki obrambeni mehanizam postoje dvije čestice, a u ovom istraživanju korištena je skraćena verzija od 40 čestica (npr.,

Mogu se poprilično lako nasmijati sam sebi, Razbolim se kada mi stvari u životu krenu naopako, Po mom mišljenju ljudi su ili dobri ili loši). One su raspodijeljene u tri obrambena stila: zreli, nezreli i neurotski. Zrelim obranama pripadaju: sublimacija, humor, anticipacija, supresija, neurotskim obranama pripadaju: negiranje, pseudoaltruizam, idealizacija, reaktivna formacija, dok su nezrele obrane: projekcija, pasivna agresija, acting out, izolacija, devaluacija, autistične fantazije, poricanje, premještanje, disocijacija, raščlanjivanje, racionalizacija, somatizacija (Lyke, 2016).

Zadatak ispitanika je procijeniti u kojoj se mjeri pojedina tvrdnja odnosi na njega na ljestvici Likertovog tipa od jedan (uopće se ne slažem) do devet (u potpunosti se slažem). Viši rezultat znači veću korištenost određenog obrambenog stila (Benítez Camacho i sur., 2010). Individualni rezultat dobiva se računanjem prosječne vrijednosti zbroja dviju čestica kojima se opisuje svaki od 20 navedenih obrambenih mehanizama, odnosno, prosječne vrijednosti zbroja obrambenih mehanizama koji opisuju svaki od tri navedena obrambena stila (Vulić-Prtorić, 2008). Upitnik je primijenjen na različitim populacijama, čime je utvrđena njegova pouzdanost. Koeficijent unutarnje konzistencije (Cronbach alpha) iznosi .80, a test - retest pouzdanost u razdoblju od četiri tjedna iznosi .66 (Andrews i sur., 1993; prema Lyke, 2016).

Socijalno poželjno odgovaranje. S obzirom na prirodu konstrukata u ovom istraživanju, ispitano je i socijalno poželjno odgovaranje. U tu svrhu korišten je Ujednačeni inventar poželjnog odgovaranja (*engl.* Balanced Inventory of Desirable Responding (BIDR); Paulhus, 1988; prema Ciarrochi i Bilich, 2006). Sastoji se od 40 čestica koje mjere dva konstrukta: Samozavaravajuće poboljšanje i Upravljanje dojmovima. Samozavaravajuće poboljšanje je nesvjesna tendencija procjenjivanja samog sebe na subjektivno pozitivniji način. Upravljanje dojmovima odnosi se na namjerno iskrivljavanje samoprezentacije kako bi se ostavio bolji dojam na druge. Generalno govoreći, BIDR se smatra mjerom obrane, a naglašava pretjerano uvjerenje u vlastite sposobnosti i atribute (Paulhus, 1988; prema Ciarrochi i Bilich, 2006).

Zadatak sudionika je da na ljestvici Likertovog tipa od sedam stupnjeva za svaku česticu procijeni u kojoj se mjeri odnosi na njega. Pri tome jedan znači nije istinito, a sedam vrlo istinito. Nakon što se u obzir uzme obrnuto bodovanje pojedinih čestica, upitnik se boduje tako da se tvrdnjama koje su procijenjene sa šest ili sedam pridoda jedan bod, a ostalima nula. Tako ukupan rezultat za svaku subskalu može biti između nula i 20, odnosno, nula i 40 za cijeli upitnik (Paulhus, 1988; prema Ciarrochi i Bilich, 2006).

Koeficijent unutarnje konzistencije (Cronbach alpha) za subskalu Samozavaravajuće poboljšanje kreće se u rasponu od .68 do .80, a za subskalu Upravljanje dojmovima od .75 do

.86. Kada se u obzir uzme cijeli upitnik, tada koeficijent unutarnje konzistencije iznosi .83 (Paulhus, 1991). Test - retest pouzdanost za razdoblje od pet tjedana iznosi .69 za subskalu Samozavaravajuće poboljšanje i .65 za subskalu Upravljanje dojmovima (Paulhus, 1988; prema Paulhus, 1991).

Postupak

Istraživanje je odobreno od strane Etičkog povjerenstva Odsjeka za psihologiju Filozofskog fakulteta Osijek. Provedeno je putem interneta i to principom snježne grude. Studenti su pozvani na sudjelovanje u istraživanju putem internetskih stranica i društvenih mreža te su zamoljeni da na sudjelovanje pozovu svoje kolege. Vrijeme potrebno za rješavanje je procijenjeno na 15 minuta. Sudionicima je pisanim putem objašnjena svrha istraživanja i zajamčena anonimnost podataka. Upitnike su ispunjavali ovim redoslijedom: Upitnik grandiozne narcisoidnosti (NPI), Upitnik vulnerabilne narcisoidnosti (HSNS), Upitnik dispozicijske zavisti (DES), Upitnik obrambenih stilova (DSQ) i Ujednačeni inventar poželjnog odgovaranja (UIPO). Prije ispunjavanja su dali pristanak da se njihovi podaci koriste u istraživačke svrhe i tek tada su mogli sudjelovati u istraživanju. Osim toga, imali su mogućnost javiti se ukoliko imaju pitanja u vezi s istraživanjem ili zatražiti stručnu pomoć ukoliko su ih pitanja uznemirila, a od istraživanja su mogli odustati u bilo kojem trenutku. Međutim, niti jedan sudionik nije zatražio stručnu pomoć niti je odustao od istraživanja.

Rezultati

Prije obrade rezultata, Kolmogorov-Smirnovljevim testom provjeren je normalitet distribucija ispitivanih konstrukata (vidi Tablicu 1). Iz tablice se može vidjeti da sve distribucije, osim one neuroskog obrambenog stila, značajno odstupaju od normalne. Međutim, distribucija se može smatrati normalnom ukoliko su apsolutne vrijednosti indeksa asimetričnosti manje od tri, a indeksa spljoštenosti manje od deset (Kline, 2010). U ovom slučaju, indeksi asimetričnosti se nalaze u razmjeru od 0.17 do 0.85, a indeksi spljoštenosti od 0.03 do 1.15. Osim toga, pregledom histograma utvrđeno je da distribucije imaju tendenciju prema normalnoj distribuciji.

Leveneovim testom provjerena je homogenost varijanci. Rezultati su pokazali da varijance neuroskog obrambenog stila nisu homogene. Kada se radi o iznimno velikom uzorku, kao što je slučaj u ovom istraživanju, već vrlo male razlike u varijancama mogu se pokazati značajnima (Field, 2013). K tome, određeni statistički postupci su otporni na razlike u varijancama kada je broj sudionika podjednak u svim skupinama (Kolesarić, 2006). Uzimajući

u obzir činjenicu da parametrijski postupci imaju veću *snagu* nego neparametrijski, u ovom će se istraživanju koristiti parametrijski statistički postupci.

Tablica 1. Deskriptivna statistika i koeficijenti pouzdanosti korištenih mjernih instrumenata

Varijabla	Postignuti raspon (Teorijski raspon)	<i>M</i>	<i>SD</i>	K-S test	Leveneov test	Cronbach α
HSNS	13-50 (10-50)	30.08	5.67	0.05**	0.13	.66
NPI	0-38 (0-40)	12.34	6.71	0.10***	0.78	.85
Zavist	8-40 (8-40)	17.49	6.72	0.08***	0.44	.85
Zreli OS	18-72 (8-72)	47.91	9.24	0.06**	0.01	.58
Nezreli OS	43-196 (24-216)	100.56	22.67	0.06**	0.43	.73
Neurotski OS	13-72 (8-72)	38.73	9.99	0.045	6.62*	.54
UD	0-20 (0-17)	6.13	3.49	0.09***	0.00	.73
SP	0-20 (0-15)	6.25	3.28	0.09***	0.52	.69

Napomena. KS test - Kolmogorov-Smirnovljev test; OS – obrambeni stil; HSNS - vulnerabilna narcisoidnost; NPI - grandiozna narcisoidnost; UD - subskala Upravljanje dojmovima; SP – subskala Samozavaravajuće poboljšanje.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Ono što se uvidom u Tablicu 1 može zapaziti, jest da sudionici ostvaruju prosječno više rezultate na subskali zrelog obrambenog stila, u odnosu na druga dva stila. To je očekivano, s obzirom da se radi o nekliničkoj populaciji. Osim toga, vidi se da sudionici ostvaruju i više rezultate na upitniku vulnerabilne narcisoidnosti, u odnosu na grandioznu narcisoidnost i zavist. Moguće je da je konstrukcija samih čestica na upitnicima dovela do takvog rezultata.

Osim toga, pouzdanosti tipa unutarnje konzistencije (Cronbach alfa) većine upitnika su zadovoljavajući. No, treba napomenuti da su pouzdanosti subskala zrelog i neurotskog obrambenog stila niže od preporučene granice ($\alpha \geq 0.70$). Postoji nekoliko mogućih razloga zbog čega je došlo do toga. Naime, subskala nezrelog obrambenog stila sastoji se od 12 mehanizama, odnosno, 24 čestice. S druge strane, subskale zrelog i neurotičnog stila sastoje se od osam čestica, odnosno, svaka po četiri obrambena mehanizma, što je zasigurno moglo utjecati na njihovu pouzdanost. Osim toga, prosječne interkorelacije među česticama zrelog i neurotskog obrambenog stila iznose $r = .21$, dok su prosječne interkorelacije čestica za zreli i nezreli stil $r = .14$, odnosno $r = .15$ za neurotski i nezreli stil. Pri tome se može uočiti da neki zreli obrambeni mehanizmi pozitivno i značajno koreliraju s nekim neurotskim mehanizmima.

Primjerice, povezanost negiranja sa sublimacijom iznosi $r = .31$, a s anticipacijom $r = .36$. K tome, povezanost anticipacije i pseudoaltruizma iznosi $r = .32$, a humora i idealizacije $r = .25$. Budući da je ovo slučaj i u drugim istraživanjima, Vulić-Prtorić (2008) tvrdi da bi se faktorska struktura samog upitnika mogla bolje objasniti dvofaktorskom strukturom, tako da zreli i neurotični obrambeni stil čine jedan faktor.

Kako bi se ispitali odnosi među odabranim konstruktima izračunate su parcijalne korelacije. Naime, kao što je već rečeno, zbog prirode konstrukata koji su ispitivani može se pretpostaviti i uloga socijalno poželjnog odgovaranja, stoga su dvije dimenzije Ujednačenog inventara poželjnog odgovaranja uključene kao kontrolne varijable. Rezultati su prikazani u Tablici 2. Nakon kontrole efekata socijalno poželjnog odgovaranja, vulnerabilna narcisoidnost je pozitivno i značajno, iako nisko, povezana s grandioznom narcisoidnošću i neurotskim obrambenim stilom, a umjereno s dispozicijskom zavisti i nezrelim obrambenim stilom. Za razliku od toga, grandiozna narcisoidnost značajno je povezana samo s nezrelim obrambenim stilom. Dakle, osobe koje su vulnerabilno narcisoidne su sklone zavisti te češće koriste i nezreli i neurotski obrambeni stil. S druge strane, grandiozno narcisoidne osobe sklone su samo nezrelom obrambenom stilu. Pri tome, dob je negativno povezana s vulnerabilnom narcisoidnosti i nezrelim obrambenim stilom, što znači da su mlađi sudionici skloniji vulnerabilnoj narcisoidnosti te češće koriste nezrele obrane. Osim toga, utvrđena je pozitivna povezanost dispozicijske zavisti s nezrelim i neurotskim obrambenim stilom. Dakle, osobe koje su sklone zavisti, u većoj mjeri koriste nezrele i neurotske obrambene mehanizme.

Tablica 2. Korelacije mjerenih konstrukata uz kontrolu socijalno poželjnog odgovaranja

	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.
1. Dob	-.03	-.16**	-.08	-.09	.01	-.16**	-.02
2. Spol	-	.05	-.13*	-.01	-.04	-.06	.07
3. HSNS		-	.21**	.39**	.03	.48**	.13*
4. NPI			-	-.07	.05	.25**	-.03
5. DES				-	-.07	.43**	.17**
6. Zreli OS					-	.25**	.42**
7. Nezreli OS						-	.31**

Napomena. OS – oznaka za obrambeni stil; 2 = dob, 3 = vulnerabilna narcisoidnost (HSNS), 4 = grandiozna narcisoidnost (NPI), 5 = dispozicijska zavist (DES), 6 = zreli obrambeni stil, 7 = nezreli obrambeni stil, 8 = neurotski obrambeni stil.

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Dodatno, izračunati su koeficijenti korelacije zavisti i obje vrste narcisoidnosti s pojedinim obrambenim mehanizmima, a rezultati su prikazani u Tablici 3. Tako su negiranje, projekcija, pasivna agresija, izolacija, devaluacija, autistične fantazije, premještanje i somatizacija značajno povezani s vulnerabilnom narcisoidnosti i zavisti. Humor i pseudoaltruizam su povezani samo sa zavisti, dok su racionalizacija i poricanje povezani s grandioznom narcisoidnosti. Nadalje, disocijacija je povezana s obje vrste narcisoidnosti, dok su raščlanjivanje i acting out značajno povezani sa sva tri konstrukta.

Tablica 3. Korelacije obrambenih mehanizama s vulnerabilnom i grandioznom narcisoidnosti i zavisti

Obrambeni mehanizam	Vulnerabilna narcisoidnost	Grandiozna narcisoidnost	Zavist
Zreli obrambeni mehanizmi			
Humor	-.09	.03	-.14*
Neurotski obrambeni mehanizmi			
Negiranje	.15*	-.03	.12*
Pseudoaltruizam	.09	.02	.18**
Nezreli obrambeni mehanizmi			
Projekcija	.33**	.04	.43**
Pasivna agresija	.27**	.05	.34**
Acting out	.26**	.31**	.18**
Izolacija	.21**	.11	.17**
Devaluacija	.34**	.06	.29**
Autistične fantazije	.40*	-.08	.46**
Poricanje	.08	.26**	.06
Premještanje	.24**	.04	.22**
Disocijacija	.17**	.40**	-.11
Raščlanjivanje (<i>splitting</i>)	.26**	.16**	.25**
Racionalizacija	.08	.19**	.02
Somatizacija	.23**	.03	.24**

Napomena. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Kako bi se ispitalo razlikuju li se obrambeni stilovi s obzirom na zavist, vulnerabilnu i grandioznu narcisoidnost, korištena je analiza varijance. Prije toga, sudionici su raspoređeni

prema dominantnom obrambenom stilu. Tako je kod 44 (15.38%) sudionika dominantan neurotski obrambeni stil, kod 228 (79.72%) je dominantan zreli, a kod 14 (4.89%) nezreli obrambeni stil. Nadalje, kod 12 (4.2%) sudionika u jednakoj mjeri prevladavaju barem dva stila te su oni isključeni iz ove analize.

Iz Tablice 4 vidljivo je da je F - omjer značajan za vulnerabilnu narcisoidnost i zavist, odnosno, da se obrambeni stilovi značajno razlikuju s obzirom na ta dva konstrukta. Kako bi se provjerilo koji se stilovi razlikuju i na koji način, proveden je post-hoc test. Budući da se radi o velikoj razlici u broju sudionika među skupinama te postoji sumnja u homogenost varijanci, odlučeno je da će se koristiti Games-Howellov post-hoc test (Field, 2013). Što se tiče zavisti, rezultati post-hoc testa ukazuju na statistički značajnu razliku između zrelog i nezrelog (Games-Howell = -7.60, $p < .05$) te zrelog i neurotskog obrambenog stila (Games-Howell = -3.60, $p < .05$). Naime, pokazalo se da sudionici kod kojih je dominantan zreli obrambeni stil u manjoj mjeri osjećaju zavist od sudionika kod kojih je dominantan nezreli, odnosno, neurotski obrambeni stil. Pri tome, oni s nezrelim stilom su najviše skloni zavisti.

S obzirom na to da se F - omjer za vulnerabilnu narcisoidnost pokazao značajnim, provjereni su rezultati i post-hoc testom. Međutim, iako su drugi testovi ukazali na izvor razlika, Games-Howellovim post-hoc testom nije utvrđena značajna razlika među pojedinim skupinama.

Tablica 4. Prikaz rezultata analize varijance za usporedbu obrambenih stilova prema oblicima narcisoidnosti i zavisti

Varijabla	Kategorija	M	SD	F
Vulnerabilna narcisoidnost	Zreli	29.71	5.49	3.57*
	Nezreli	33.64	7.00	
	Neurotski	30.66	5.65	
Grandiozna narcisoidnost	Zreli	12.78	6.65	2.90
	Nezreli	13.00	5.66	
	Neurotski	10.16	7.06	
Zavist	Zreli	16.39	6.21	14.01**
	Nezreli	24.00	7.72	
	Neurotski	20.00	6.70	

Napomena. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Kako bi se ispitaio doprinos pojedinih varijabli objašnjenju obrambenih stilova, provedene su dvije hijerarhijske regresijske analize (HRA), pri čemu je u jednoj kriterij bio nezreli, a u drugoj neurotski obrambeni stil. S obzirom da zreli obrambeni stil nije povezan niti s jednom vrstom narcisoidnosti, kao ni sa zavisti, nije se provjeravao doprinos ispitivanih konstrukata objašnjenju ovog obrambenog stila.

Kao što je već rečeno, u prvoj HRA kao kriterij je uzet nezreli obrambeni stil. U prvi blok su uključene sociodemografske varijable spol, dob te mjere socijalno poželjnog odgovaranja, u drugi blok grandiozna i vulnerabilna narcisoidnost, a u treći zavist (vidi Tablicu 5).

Tablica 5. Prikaz rezultata HRA za kriterij nezreli obrambeni stil

Model	Prediktor	R^2	ΔR^2	ΔF	β
1.korak		.08	.08	6.34***	
	Dob				-.15**
	Spol				-.06
	Upravljanje dojmovima				-.19**
	Samozavaravajuće poboljšanje				-.06
2.korak		.31	.23	47.47***	
	Dob				-.08
	Spol				-.06
	Upravljanje dojmovima				-.11
	Samozavaravajuće poboljšanje				-.05
	Vulnerabilna narcisoidnost				.44***
	Grandiozna narcisoidnost				.16**
3.korak		.39	.08	36.63***	
	Dob				-.06
	Spol				-.04
	Upravljanje dojmovima				-.08
	Samozavaravajuće poboljšanje				.18
	Vulnerabilna narcisoidnost				.31***
	Grandiozna narcisoidnost				.21***
	Zavist				.33***

Napomena. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Kao što se može vidjeti u Tablici 5, prvi blok objašnjava 8% varijance kriterija, odnosno nezrelog obrambenog stila. Pri tome su se značajnim negativnim prediktorom pokazali dob i upravljanje dojmovima. Drugim riječima, mlađi sudionici, kao i oni koji su izvještavali o izraženijem upravljanju dojmovima su, u prosjeku, postizali više rezultate na subskali nezrelog obrambenog stila. U drugom koraku, nakon uključivanja dviju oblika narcisoidnosti, dob i Upravljanje dojmovima prestaju biti značajnim prediktorom, što ukazuje na moguću medijaciju. Medijacija je provjerena u četiri koraka prema naptcima Barona i Kennyja (1986). Naime, kako bi se utvrdilo postojanje efekta medijacije, potrebno je provjeriti: 1. postojanje značajne povezanosti između prediktora na kojem je izvršena medijacija i kriterija, 2. postojanje značajne povezanosti između prediktora na kojem je izvršena medijacija i medijatorske varijable, 3. postojanje značajne povezanosti između medijatorske varijable i kriterija i 4. provjeriti radi li se o djelomičnoj ili potpunoj medijaciji. Konkretno, kako bi se provjerili mehanizmi u podlozi medijacije, provedena je dodatna HRA. Kriterij je bio nezreli obrambeni stil, varijabla dob je uključena u prvi blok, a vulnerabilna narcisoidnost u drugi. U prvom koraku dob je bila značajni prediktor ($\beta = -.16, p < .05$), međutim, nakon uključivanja vulnerabilne narcisoidnosti dob prestaje biti značajnim prediktorom nezrelog obrambenog stila ($\beta = -.08, p > .05$). Uvidom u interkorelacije dobi, nezrelog obrambenog stila i vulnerabilne narcisoidnosti, pokazalo se da postoji značajna povezanost sva tri konstrukta. Prema tome, može se zaključiti da je vulnerabilna narcisoidnost medijator povezanosti između dobi i nezrelog obrambenog stila. Pri tome valja dodati da se radi o potpunoj medijaciji, budući da utjecaj dobi na nezreli obrambeni stil u potpunosti gubi značaj nakon uvođenja vulnerabilne narcisoidnosti u model. Za provjeru medijacijskog efekta na varijablu Upravljanje dojmovima, provedene su četiri dodatne HRA. Pri tome je kriterij bio nezreli obrambeni stil, dok je varijabla Upravljanje dojmovima uključena u prvom bloku. U prvoj analizi, u drugi blok je uključena vulnerabilna narcisoidnost te je Upravljanje dojmovima ostalo značajnim prediktorom ($\beta = -.15, p < .01$). U drugoj analizi, u drugi blok je uključena samo grandiozna narcisoidnost pri čemu je Upravljanje dojmovima i dalje značajan prediktor ($\beta = -.20, p < .01$), kao i kada je, u trećoj analizi, u drugi blok uključena zavist ($\beta = -.13, p < .05$). Može se reći da je, uvođenjem zavisti u drugi blok, došlo do djelomičnog medijacijskog efekta s obzirom da se vrijednost standardiziranog beta pondera smanjio. Međutim, u posljednjoj analizi, kada su u drugi blok stavljene sve tri varijable, Upravljanje dojmovima više nije značajni prediktor ($\beta = -.08, p > .05$). Tu se može zaključiti da se radi o multiploj medijaciji, odnosno, da ove tri varijable zajedno imaju medijacijski efekt na Upravljanje dojmovima (Kenny, Kashy i Bolger, 1998).

Za razliku od dobi, oba oblika narcisoidnosti su značajni pozitivni prediktori nezrelog obrambenog stila. Drugim riječima, osobe kod kojih je dominantan nezreli obrambeni stil su postizali više rezultate na obje ljestvice narcisoidnosti. Pri tome narcisoidnost objašnjava 22.6% varijance kriterija. Naposljetku, nakon uključivanja zavisti kao prediktora objašnjeno je dodatnih 7.8% varijance kriterija. U zadnjem koraku su oba oblika narcisoidnosti, kao i zavist, bili značajni prediktori ovog obrambenog stila. Ukupno uzevši, uključenim varijablama objašnjeno je 38.4% varijance kriterija, a značajnim pozitivnim prediktorima su se pokazala dva oblika narcisoidnosti te zavist.

U drugoj regresijskoj analizi, kao kriterij je uzet neurotski obrambeni stil. U prvi blok su uključene varijable spol, dob te mjere socijalno poželjnog odgovaranja, u drugi grandiozna i vulnerabilna narcisoidnost, a u treći zavist (vidi Tablicu 6). Uvidom u rezultate HRA vidljivo je da prvi blok objašnjava 3.4% varijance kriterija, pri čemu je subskala Upravljanje dojmovima značajan, pozitivan prediktor. Drugim riječima, osobe koje postižu visoke rezultate na subskali Upravljanje dojmovima postižu i visoke rezultate na subskali neurotskog obrambenog stila. U drugom koraku se može vidjeti da narcisoidnost ne objašnjava značajan udio u varijanci neurotskog obrambenog stila. Ipak, uvidom u beta koeficijente vidljivo je da je vulnerabilna narcisoidnost u drugom koraku značajan prediktor kriterija. Međutim, u trećem koraku nakon uvođenja zavisti u analizu, vulnerabilna narcisoidnost prestaje biti značajnim prediktorom, što ukazuje na moguću medijaciju.

Kako bi se provjerili mehanizmi u podlozi medijacije, napravljena je dodatna HRA. Pri tome je kriterij bio neurotski obrambeni stil, u prvi blok je stavljena vulnerabilna narcisoidnost, a u drugi zavist. Analiza je pokazala da vulnerabilna narcisoidnost nije značajan prediktor niti u prvom ($\beta = .11, p > .05$), niti u drugom koraku, nakon dodavanja zavisti ($\beta = .06, p > .05$), čime nije potvrđena uloga zavisti kao medijatora odnosa vulnerabilne narcisoidnosti i neurotskog obrambenog stila. Ipak, činjenica da se vulnerabilna narcisoidnost u prvotnoj analizi pokazala značajnim prediktorom neurotskog obrambenog stila ne može se zanemariti te je provjerena uloga grandiozne narcisoidnosti u odnosu vulnerabilne narcisoidnosti i neurotskog obrambenog stila, odnosno, supresorski efekti grandiozne narcisoidnosti. Kako bi se utvrdio efekt supresije, varijabla na koju je izvršena supresija treba biti značajno povezana s kriterijem i supresorskom varijablom, dok supresorska varijabla ne treba biti značajno povezana s kriterijem (Friedman i Wall, 2005). Supresija je provjerena HRA u kojoj je kao kriterij uključen neurotski obrambeni stil, u prvi blok je uključena vulnerabilna narcisoidnost, a u drugi grandiozna. U prvom koraku se pokazalo da vulnerabilna narcisoidnost nije značajan prediktor ($\beta = .11, p > .05$). Međutim, uvođenjem grandiozne, vulnerabilna narcisoidnost postaje značajnim prediktorom ($\beta = .12,$

$p < .05$). Dodatno, u treći blok je uključena zavist te vulnerabilna narcisoidnost više nije značajan prediktor ($\beta = .07$, $p > .05$). Tako se može zaključiti da je grandiozna narcisoidnost supresor vulnerabilne narcisoidnosti pri objašnjavanju varijance neurotskog obrambenog stila. Ako se gleda cijeli model, može se reći da je u drugom koraku grandiozna narcisoidnost supresor vulnerabilne narcisoidnosti, a u trećem koraku je zavist medijator vulnerabilne narcisoidnosti.

Tablica 6. Prikaz rezultata HRA za kriterij neurotski obrambeni stil

Model	Prediktor	R^2	ΔR^2	ΔF	β
1.korak		.03	.03	2.59*	
	Dob				-.02
	Spol				.07
	Upravljanje dojmovima				.18**
	Samozavaravajuće poboljšanje				-.05
2.korak		.05	.02	2.69	
	Dob				.01
	Spol				.06
	Upravljanje dojmovima				.17**
	Samozavaravajuće poboljšanje				.01
	Vulnerabilna narcisoidnost				.14*
	Grandiozna narcisoidnost				-.05
3.korak		.07	.02	4.76*	
	Dob				.01
	Spol				.07
	Upravljanje dojmovima				.18**
	Samozavaravajuće poboljšanje				.03
	Vulnerabilna narcisoidnost				.08
	Grandiozna narcisoidnost				-.03
	Zavist				.15*

Napomena. * $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$

Zaključno, uključivanjem zavisti kao prediktora objašnjeno je dodatnih 1.5% varijance kriterija. Dakle, osobe koje postižu visoke rezultate na upitniku DES, također, u prosjeku, postižu i visoke rezultate na subskali neurotskog obrambenog stila. Prema tome, zavist i

Upravljanje dojmovima su značajni prediktori neurotskog obrambenog stila te je ovim modelom objašnjeno ukupno 6.7% varijance kriterija.

Rasprava

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos zavisti, vulnerabilne i grandiozne narcisoidnosti i obrambenih stilova kod studenata. Osim toga, provjereno je razlikuju li se međusobno obrambeni stilovi s obzirom na zavist i oblike narcisoidnosti te kakav je doprinos tih varijabli u objašnjenju obrambenih stilova.

Kako bi se odgovorilo na prvi problem, postavljene su dvije hipoteze. Prva hipoteza pretpostavila je da će zavist biti negativno povezana s grandioznom, a pozitivno s vulnerabilnom narcisoidnosti. U skladu s očekivanjima, zavist je bila pozitivno povezana s vulnerabilnom narcisoidnosti. No, suprotno postavljenoj hipotezi, nije utvrđena značajna povezanost zavisti i grandiozne vulnerabilnosti. Slične rezultate su dobili Krizan i Johar (2012) koji su utvrdili da su zavist i vulnerabilna narcisoidnost pozitivno povezane te sugeriraju da zavist ima središnju ulogu u održavanju vulnerabilno narcisoidne ličnosti. Takve osobe imaju nisko samopoštovanje te se konstantno uspoređuju s drugima osjećajući se inferiorno, što izaziva intenzivne osjećaje zavisti prema drugima. Osim toga, služe se uzlaznom socijalnom usporedbom što je i jedan od glavnih faktora zavisti (Smith i Kim, 2007). S druge strane, grandiozno narcisoidne osobe se koriste silaznom socijalnom usporedbom te one, ne samo da neće biti zavidne drugima, nego će očekivati da drugi njima zavide (Krizan i Johar, 2012). Osim toga, Neufeld i Johnson (2016) sugeriraju da grandiozna narcisoidnost predstavlja zaštitu od negativnih aspekata zavisti.

Druga hipoteza pretpostavila je da će zavist, grandiozna i vulnerabilna narcisoidnost biti pozitivno povezane s neurotskim i nezrelim, a negativno sa zrelim obrambenim stilom. U skladu s očekivanjima, zavist, grandiozna i vulnerabilna narcisoidnost bile su pozitivno povezane s nezrelim obrambenim stilom. Nezrele obrane su neadaptivne, a njihovo učestalo korištenje u odrasloj dobi je pokazatelj infantilnog ponašanja ličnosti. Ove osobe imaju poteškoća u interpersonalnim odnosima te lošu psihosocijalnu prilagodbu (Kolenović-Đapo i sur., 2015). Narcisoidne osobe pokušavaju izbjeći suočavanje sa stresnim situacijama, značajno iskrivljavaju realnost te nemaju pozitivnih i kontinuiranih odnosa (Shamsaldini i sur., 2014).

Nadalje, iako su neka istraživanja pokazala da su grandiozna narcisoidnost i neurotski obrambeni stil pozitivno (npr. Perry i Perry, 2004; prema Shamsaldini i sur., 2014), ili negativno povezani (Dadsetan i sur., 2008), suprotno očekivanjima, u ovom istraživanju nije utvrđena povezanost između ta dva konstrukta. Postoji nekoliko razloga zbog čega bi to moglo biti tako.

Naime, vrlo je malo istraživanja koja su koristila DSQ-40 prilikom ispitivanja odnosa obrambenih mehanizama i narcisoidnosti, a provedena su na međusobno različitim populacijama. Dok su neka provedena na kliničkoj (Perry i Perry, 2004; prema Shamsaldini i sur., 2014), druga su provedena na iranskoj, kulturološki različitoj populaciji od zapadnjačke (Dadsetan i sur., 2008). Kao drugo, neurotske obrane, između ostalog, služe zaštiti samopoštovanja (Kolenović-Đapo i sur., 2015), a grandiozno narcisoidne osobe uglavnom nemaju poteškoće s održavanjem visoke razine samopoštovanja (Krizan i Johar, 2012). Na kraju, pouzdanost subskele neurotskog stila vrlo je niska, stoga treba biti oprezan pri donošenju zaključaka o odnosu navedenih konstrukata.

S druge strane, u skladu s očekivanjima, vulnerabilna narcisoidnost je povezana s neurotskim obrambenim stilom, iako je koeficijent korelacije vrlo nizak (Tablica 2). Jedno od mogućih objašnjenja dobivenih rezultata je uloga neuroticizma kao diskriminativne varijable između grandiozne i vulnerabilne narcisoidnosti, te prediktora zavisti (Miller i Campbell, 2008; prema Krizan i Johar, 2012). Naime, osobe s izraženim neuroticizmom i strahom od neuspjeha usvajaju ciljeve izbjegavanja izvedbe (McCrae, 1990; Watson i Clark, 1984; prema Reeve, 2010). Osim toga, kako je ranije rečeno, neurotske obrane služe zaštiti samopoštovanja te ne rješavaju probleme i poteškoće s kojima se pojedinac suočava, nego stvaraju prividnu ravnotežu (Kolenović-Đapo i sur., 2015). Vulnerabilna narcisoidnost se manifestira kroz nisko samopoštovanje, zabrinutost, hipersenzitivnost, i ranjivost na životne teškoće (Neufeld i Johnson, 2016). S druge strane, osobe s visokim rezultatom na NPI, odnosno, osobe kod kojih je izražena grandiozna narcisoidnost, su manje sklone depresiji i neuroticizmu, a imaju veću motivaciju za postignućem i veću razinu samopoštovanja u odnosu na one s niskim rezultatom (Pincus i sur., 2009). Na kraju, istraživanje Dadsetan i sur. (2008) je također ukazalo da je povezanost između vulnerabilne narcisoidnosti i neurotskih mehanizama pozitivna i značajna.

Suprotno očekivanjima, nije utvrđena negativna povezanost zavisti, narcisoidnosti i zrelog obrambenog stila. Sličan su nalaz dobili Saint-Martin, Valls, Rousseau, Callahan i Chabrol (2013) te Dadsetan i sur. (2008). Jedan od razloga može biti taj što je ovo istraživanje, kao i prethodno navedena dva, provedeno na nekliničkoj, i to studentskoj populaciji. Stoga, ne može se otkloniti vjerojatnost da su razine narcisoidnosti koje su uočene adaptivne u dovoljnoj mjeri da ne isključuju korištenje zrelih obrana.

Što se tiče uloge zavisti u objašnjenju obrambenih stilova, kao što je već rečeno, gotovo da ne postoji istraživanje ili teorijski nalaz koji se bavi njihovom povezanosti. Stoga se o uzrocima povezanosti može posredno zaključiti. Zavist i vulnerabilna narcisoidnost konstrukti su koji su usko povezani. Slično kao i vulnerabilna narcisoidnost, zavist je negativno povezana

s dobrobiti, samopoštovanjem i zadovoljstvom životom, a pozitivno s depresivnosti, neuroticizmom, hostilnosti i ozlojeđenosti (Smith i Kim, 2007). Zbog načina na koji zavist utječe na osobu koja je doživljava, ne čudi da su takve osobe ujedno i sklonije ovim dvjema vrstama obrambenih stilova. Međutim, sigurno treba provesti još istraživanja kako bi se dodatno ispitali mehanizmi u podlozi povezanosti zavisti i obrambenih mehanizama.

Kako bi se provjerila hipoteza prema kojoj se obrambeni stilovi neće razlikovati s obzirom na oblike narcisoidnosti i zavist, sudionici su raspoređeni u skupine prema dominantnom obrambenom stilu. Pritom ih najviše, njih 228, koristi zrele obrambene mehanizme češće nego nezrele i neurotske. S obzirom da ranija istraživanja nisu isticala dominantan obrambeni stil, ili su to činili samo kod kliničke populacije (npr. Perry i Perry, 2004; prema Shamsaldini i sur., 2014) nije moguće usporediti ove nalaze s prijašnjima. Međutim, kako se radi o studentskoj, odnosno nekliničkoj populaciji, za očekivati je da će sudionici u najvećoj mjeri koristiti zrele obrane (Vaillant, Bond i Vaillant, 1986). K tome, DSQ je originalno napravljen za ispitivanje kliničke populacije (Vulić-Prtorić, 2008).

Suprotno očekivanjima, zreli obrambeni stil se, s obzirom na zavist, razlikuje i od nezrelog i od neurotskog obrambenog stila. K tome, rezultati su pokazali da se obrambeni stilovi razlikuju i s obzirom na vulnerabilnu narcisoidnost. Međutim, izabrani post-hoc test pokazao je da ipak nema razlike. Naime, F-omjer i post-hoc test ispituju različite stvari, dok F-omjer obuhvaća odnose na svim razinama, post-hoc test ukazuje na pojedinačne razlike među skupinama. Osim toga, analiza varijance osjetljiv je statistički postupak koji zamjećuje već vrlo male potencijalne razlike te može ukazati na statističku značajnost u uvjetima poput ovog, odnosno, kada postoje velike razlike u skupinama. Dakle, iako je F-omjer ukazao na mogućnost postojanja statistički značajne razlike na svim razinama, izabrani Games-Howell test, koji se preporučuje u situacijama kada skupine nisu jednake, je pokazao da su te razlike slučajne (Field, 2013). Stoga je, u skladu s hipotezom, utvrđeno da se obrambeni stilovi ne razlikuju s obzirom na narcisoidnost. Jedno od mogućih objašnjenja je da narcisoidnost u populaciji ima i niz adaptivnih karakteristika, koje su ranije spomenute, a koje su mogle doprinijeti ovakvom rezultatu (npr., Krizan i Johar, 2012; Pincus i sur., 2009).

Kada se govori o zavisti i obrambenim stilovima, ovo je zasigurno novo saznanje u razumijevanju njihova odnosa. Zavist, koja je okarakterizirana niskim samopoštovanjem i uzlaznom socijalnom usporedbom, zahtijeva energiju i unutarnje resurse kako bi se uklonila (Smith i Kim, 2007). Takve resurse mogu pružiti zreli obrambeni mehanizmi, za koje je potrebno vrijeme te odgovarajući stupanj zrelosti kako bi se usvojili. Kontinuirano izlaganje utjecajima zavisti negativno se odražava na pojam o sebi, uzrokujući negativne osjećaje

(Salovey i Rodin, 1988; prema Smith i Kim, 2007). Istraživanja su pokazala da postoji veza između neadaptivnih obrana i stresa ili afektivnih simptoma (Ambresin, de Roten, Drapeau i Despland, 2007). Zavist je osjećaj koji je neugodan, izaziva psihičku patnju i osobe koje je osjećaju teže njezinom uklanjanju na bilo koji način (Smith i Kim, 2007). Zreli obrambeni stil je efikasna metoda nošenja s poteškoćama, dok su nezreli i neurotski nerazborite i neefikasne metode, koje donose kratkoročno rješenje (Ambresin i sur., 2007). U skladu s tim je i ovaj nalaz. Dakle, osobe koje koriste zrele obrambene mehanizme su statistički značajno manje sklone zavisti nego osobe koje koriste nezrele i neurotske obrane. Ljudi se priklanjaju neadaptivnim obranama, kako bi što brže uklonili osjećaj zavisti, ne razmišljajući o njihovim posljedicama.

Kako bi se odgovorilo na treći problem, odnosno, kako bi se ispitaio doprinos zavisti i oblika narcisoidnosti pojedinim obrambenim stilovima, postavljena je hipoteza da će vulnerabilna i grandiozna narcisoidnost biti najbolji prediktori neurotskom i nezrelom obrambenom stilu. U skladu s hipotezom, pokazalo se da su sva tri konstrukta značajni prediktori nezrelog obrambenog stila. Ovi rezultati ne iznenađuju s obzirom na to da nezreli mehanizmi obrane kao što su raščlanjivanje, acting out, poricanje, projekcija ili devaluacija, čine temelj na kojem se gradi i održava narcisoidna ličnost, a u ovom su istraživanju pokazali snažnu povezanost s jednom, ili obje vrste narcisoidnosti (Kernberg, 1970; Berke, 1985). Isto tako, uska povezanost zavisti i vulnerabilne narcisoidnosti implicira korištenje nezrelih obrana. No, suprotno očekivanjima, pokazalo se da je samo zavist značajan prediktor neurotskog obrambenog stila, pri čemu je objašnjen vrlo mali udio varijance kriterija, samo 1.5%. Slične rezultate dobili su i Saint-Martin i sur. (2013), koji su pokazali da se nezreli, ali ne i neurotski obrambeni stil, može predvidjeti pomoću Upitnika generalne psihopatološke simptomatologije (*engl.* General psychopathological symptomatology), koji uključuje i mjeru narcisoidnosti. S druge strane, gledajući na doprinos zavisti u objašnjenju neurotskog obrambenog stila, iz Tablice 3 vidljivo je da je zavist povezana s dva od četiri neurotska mehanizma obrane, pri čemu pozornost treba obratiti na pseudoaltruizam. Naime, za ovaj oblik altruizma karakteristični su veliki napori pojedinca da se brani protiv duboko ukorijenjene agresivnosti i zavisti. Ovdje ne postoji istinsko zadovoljstvo kada netko uspije u nečemu, iako to osoba izjavljuje, ona zapravo može biti tužna i poricati negativne osjećaje koji ju prate zbog nečijeg uspjeha (Kolenović-Đapo i sur., 2015). Stoga, ne čudi nalaz da je u ovom istraživanju zavist prediktor neurotskog obrambenog stila.

Iako se i neurotske i nezrele obrane smatraju neadaptivnima, i među njima postoji razlika. Lyke (2016) tvrdi da je neurotski obrambeni stil pozitivno povezan sa subjektivnom dobrobiti, ali negativno sa zadovoljstvom životom, dok je nezreli obrambeni stil negativno povezan s obje komponente. Osim toga, tri obrambena stila su međusobno značajno povezana

što ukazuje na mogućnost njihove međusobne zavisnosti. Naime, kako je ranije rečeno, Vulić-Prtorić (2008) ukazuje na potencijalni metodološki nedostatak u konstrukciji upitnika obrambenih stilova (DSQ-40). Navodi da je pouzdanost za subskalu nezrelih obrana veća nego za subskalu zrelih i neurotskih obrana, što je slučaj i u ovom istraživanju. Štoviše, tvrdi da bi se faktorska struktura samog upitnika mogla bolje objasniti dvofaktorskom strukturom, pri čemu bi zreli i neurotični obrambeni stil činili jedan faktor.

Na kraju, većina istraživanja spominje nezrele obrambene mehanizme kada istražuje odnos obrambenog stila i neadaptivnih karakteristika ličnosti, a manji broj njih ističe neurotske, smatrajući ih zajedničkim konstruktom (npr., Vaillant, 1971; prema Lyke, 2016; Vaillant i sur., 1986). Osim toga, sudionici u ovom istraživanju pripadaju mlađoj dobnoj skupini ($M=22.40$, $SD=2.26$), a pokazalo se da nezrele mehanizme više koriste djeca i mlađe osobe (Kolenović-Đapo i sur., 2015). To je možda moglo utjecati na naglašenost uloge nezrelih obrana u ovom istraživanju.

Što se tiče uloge dobi u predviđanju nezrelog obrambenog stila, pokazalo se da je ona značajni prediktor, ali samo kada u analizu nije uključena vulnerabilna narcisoidnost. Uvidom u koeficijent korelacije između dobi i nezrelog stila te dobi i vulnerabilne narcisoidnosti, može se vidjeti da je on negativan (Tablica 3). Gledano iz razvojne perspektive, prijelaz iz adolescencije u mlađu odraslu dob, a nakon toga u stariju odraslu dob, karakterizirana je reorganizacijom načina nošenja s unutarnjim i vanjskim psihološkim zahtjevima. U odnosu na starije, mlađe osobe više koriste nezrele i agresivne obrane poput pomicanja, projekcije, regresije ili racionalizacije. Starije osobe sklonije su obranama poput zrelih, koje uključuju sustavno kognitivno rezoniranje te razmatranje pozitivnih aspekata situacije (Diehl, Coyle i Vief-Labouvie, 1996). Pri tome, čini se da je vulnerabilna narcisoidnost mehanizam putem kojeg osobe razvijaju obrasce nezrelog obrambenog stila.

Slično tome, pokazalo se i da su zavist te obje vrste narcisoidnosti, mehanizmi putem kojih Upravljanje dojmovima predviđa nezreli obrambeni stil. Naime, osobe koje imaju nezreli obrambeni stil, manje su sklone upravljanju dojmovima, što se ostvaruje kroz prethodno navedene varijable. Upravljanje dojmovima povezano je sa svjesnim skrivanjem vlastitih nedostataka, pri čemu je povezano s dobi na način da je starijim pojedincima važnije kakav dojam ostavljaju na druge (Bobbio i Manganelli, 2011). Poznato je da su nezrele obrane primitivne, odnosno, karakteristične za djecu pri čemu ih stariji pojedinci rjeđe koriste (Cramer, 1987). Budući da narcisoidnost i zavist uključuju smanjenu svjesnost (Pincus i sur., 2009; Smith i Kim, 2007), a pokazalo se da su usko povezani s korištenjem nezrelih obrana, čini se da njihova prisutnost smanjuje sposobnost i potrebu pojedinca da svjesno upravlja dojmovima koje

ostavlja na druge. S druge strane, treba napomenuti da utjecaj može biti i obrnut, odnosno, da upravljanje dojmovima kod osoba za koje su karakteristični zavist i narcisoidnost, mogu poslužiti i kao strategije nošenja s okolinom te svojevrsna povratna informacija. Pri tome na vulnerabilnu i grandioznu narcisoidnost mogu imati suprotan učinak.

Nadalje, subskala Upravljanje dojmovima pokazala se značajnim prediktorom neurotskog obrambenog stila na način da osobe koje postižu visoke rezultate na Upravljanju dojmovima, također više koriste neurotske obrane. Budući da neurotične osobe usvajaju ciljeve izbjegavanja zbog straha od neuspjeha (Reeve, 2010), ne čudi njihova potreba za upravljanjem dojmovima koje ostavljaju na druge. Isto tako, ranije je spomenuto kako služe čuvanju samopoštovanja (Kolenović-Đapo i sur., 2015), koje je, zbog stalne pobuđenosti i anksioznosti (Reeve, 2010), vrlo nestabilno kod ovakvih osoba. Naposljetku, takve obrane mogu koristiti i kao strategije samopredstavljanja (Kolenović-Đapo i sur., 2015). S druge strane, vulnerabilna narcisoidnost sama po sebi nije prediktor neurotskog obrambenog stila. Naime, grandiozna narcisoidnost je supresor vulnerabilne narcisoidnosti, a zavist medijator. Drugim riječima, grandiozna narcisoidnost čini supresiju na određeni dio varijance vulnerabilne narcisoidnosti pri objašnjavanju neurotskih obrana pa se ta varijanca *kanalizira* kroz zavist. Jedan od razloga zbog čega je došlo do ove pojave može biti osjećaj prava (*engl.* entitlement). Iako su grandiozna i vulnerabilna narcisoidnost različite komponente narcisoidnosti, osjećaj prava je karakterističan za obje komponente. Neufeld i Johnson (2016) su u svojem istraživanju pokazali upravo da osjećaj prava, ili bolje rečeno, frustracija uzrokovana uskraćivanjem istog, veže obje vrste narcisoidnosti te da je to *kanal* kroz koji je narcisoidnost povezana sa zavisti. Stoga, kako vulnerabilna narcisoidnost samostalno nije prediktor neurotskih obrana, čini se da u kombinaciji s grandioznom narcisoidnosti ipak dolazi do izražaja pa zavist postaje mehanizam kroz koji se taj utjecaj pokazuje.

Praktične implikacije i ograničenja istraživanja

Ovo istraživanje ima niz prednosti, ali i nedostataka. Na primjer, postojala je velika razlika u omjeru muških i ženskih sudionika. Iako većina upitnika nije osjetljiva na spolne razlike, za neke, primjerice za DSQ-40, se to ne može sa sigurnošću tvrditi. Bilo bi korisno pobriniti se da u sljedećem istraživanju broj muških i ženskih sudionika bude približan.

Nadalje, unatoč tome što je povezanost konstrukata poput vulnerabilne narcisoidnosti ili zavisti s neurotskim obranama značajna, treba uzeti u obzir da se radi o vrlo niskom koeficijentu korelacije. To se može vidjeti i iz regresijske analize, gdje zavist, kao značajni

prediktor, objašnjava vrlo nizak postotak varijance neurotskih obrana. Dakle, potrebno je još istraživanja na ovom području kako bi se provjerili i usporedili trenutni nalazi.

Govoreći o Upitniku obrambenih stilova, ne može se zanemariti činjenica da ima određene metodološke nedostatke. Iako je pouzdanost cijelog upitnika te subskale nezrelog stila zadovoljavajuća, pouzdanost subskale zrelog i neurotskog stila je niska. Uzrok vjerojatno leži u činjenici da se subskala nezrelog stila sastoji od 12 mehanizama, dok zreli i neurotski imaju samo po četiri mehanizma (Zeigler-Hill, 2007). Neki autori tvrde da zreli i neurotski mehanizmi zapravo pripadaju jednom faktoru. U prilog tome ide značajna, pozitivna povezanost između nekih zrelih i neurotskih obrana, primjerice, anticipacije i negiranja, odnosno, pseudoaltruizma. Osim toga, neki mehanizmi mogu biti pod utjecajem situacije zbog čega treba uzeti u obzir okolnosti u kojima netko ispunjava upitnik (Vulić-Prtorić, 2008). Na primjer, Saint-Martin i sur. (2013) su dobili da je negiranje pozitivno povezano i sa zrelim i s neurotskim obranama, zbog čega zaključuju da pojedine obrane, ovisno o situaciji, mogu biti adaptivne ili neadaptivne. Nadalje, nezrele se obrane mogu češće koristiti u romantičnim odnosima, ali je mala vjerojatnost da će se koristiti u poslovnim situacijama. Zbog toga, neki autori smatraju da treba izbjegavati korištenje mjera samoprocjene prilikom ispitivanja obrambenih mehanizama (Zeigler-Hill, 2007). Umjesto toga, predlažu korištenje autobiografskih izvještaja (Vaillant i sur., 1986).

Sljedeće bi se istraživanje, također, moglo provesti na nekoj drugoj dobnoj skupini te s drugom mjerom obrambenih stilova. Pri tome bi se pažnja trebala obratiti na utjecaj pojedinog stila, posebno neurotskog, na sva tri mjerena konstrukta, kako bi se usporedili podaci te omogućila što bolja generalizacija podataka. Isto tako, kako bi se što detaljnije proučila veza navedenih konstrukata, bilo bi dobro uključiti još neke varijable. Primjerice, mjere samopouzdanja i neuroticizma (Krizan i Johar, 2012) ili *naslađivanje* (schadenfreude) (Neufeld i Johnson, 2016). Osobito bi bilo korisno proučiti kroz koje mehanizme zavist djeluje na obrambene stilove, primjerice, samopoštovanje, sram ili hostilnost te cjelokupan utjecaj na mentalno i fizičko zdravlje (Smith i Kim, 2007).

Zaključak

Cilj ovog istraživanja bio je ispitati odnos zavisti, vulnerabilne i grandiozne narcisoidnosti i obrambenih stilova kod studenata. Osim toga, provjereno je razlikuju li se međusobno obrambeni stilovi s obzirom na zavist i oblike narcisoidnosti te kakav je doprinos tih varijabli u objašnjenju obrambenih stilova. Hipoteze su djelomično potvrđene, što je za očekivati budući da su druga istraživanja u ovom području dala nekonzistentne rezultate.

Zavist i vulnerabilna narcisoidnost su pozitivno povezane, što je u skladu s dosadašnjim nalazima. S druge strane, između grandiozne narcisoidnosti i zavisti nema povezanosti. Pri tome su sva tri konstrukta pozitivno povezana s nezrelim obrambenim stilom, dok su s neurotskim povezane zavist i vulnerabilna narcisoidnost. Analizom varijance utvrđeno je da se obrambeni stilovi razlikuju s obzirom na zavist, što je relativno novo saznanje po pitanju odnosa ovih konstrukata. Dakle, zreli obrambeni stil se, s obzirom na zavist, značajno razlikuje od druga dva stila. Pri tome su zavist, vulnerabilna i grandiozna narcisoidnost značajni prediktori nezrelog, dok je zavist značajan prediktor neurotskog stila. Ovo istraživanje ima neke nedostatke, primjerice, velika razlika u broju muških i ženskih sudionika, iako neki nalazi ukazuju kako na većinu korištenih instrumenata varijabla spol nema utjecaja. Međutim, i upitnik DSQ ima određene metodološke nedostatke pa se njihov cjelokupni utjecaj u ovom istraživanju ne može u potpunosti isključiti.

Zavist i narcisoidnost konstrukti su koji svojim karakteristikama negativno utječu na pojedinca, na njegov socijalni život, odnose s drugima, misli i osjećaje. K tome, obrambeni mehanizmi važan su dio života svake osobe jer je to način na koji se ona nosi sa svakodnevnim situacijama. Ukoliko oni nisu prilagođeni, to stvara poteškoće koje mogu negativno utjecati na sveukupan život te osobe. To se posebno odnosi na utjecaj zavisti, kao svakodnevnih pojava, u formiranju i održavanju neadaptivnih obrambenih stilova, iako ne treba zanemariti niti utjecaj narcisoidnosti. Ovo je istraživanje pružilo vrijedne spoznaje o utjecaju ispitivanih konstrukata. Međutim, korisno bi bilo provesti još neka istraživanja kako bi se dodatno utvrdio odnos ovih konstrukata. Te će spoznaje barem dijelom koristiti u međusobnom razumijevanju osoba te očuvanju njihova mentalnoga zdravlja.

Literatura

- Ackerman, R.A, Witt, E.A, Brent Donnellan, M., Trzesniewski, K.H, Robins, R.W. i Kashy, D.A. (2011). What Does the Narcissistic Personality Inventory Really Measure? *Assessment*, 18(1), 67-87.
- Ambresin, G., de Roten, Y., Drapeau M. i Despland, J.N. (2007). Early Change in Maladaptive Defence Style and Development of the Therapeutic Alliance. *Clinical Psychology and Psychotherapy*, 14, 89–95.
- Američko psihijatrijsko udruženje (2014). *Dijagnostički i statistički priručnik za duševne poremećaje, peto izdanje*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Arble, E.A. (2008). Evaluating the Psychometric Properties of the Hypersensitive Narcissism Scale: Implications for the Distinction of Covert and Overt Narcissism (Masters Theses and Doctoral Dissertations). Preuzeto sa *commons.emich.edu*
- Baron, R.M. i Kenny, D.A. (1986). The Moderator-Mediator Variable Distinction in Social Psychological Research: Conceptual, Strategic, and Statistical Considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(6), 1173-1182.
- Barrows, K. (2005). *Zavist*. Zagreb: Naklada Jesenski i Turk.
- Benítez Camacho, E., Chávez-León, E., Ontiveros Uribe, M.P., Yunes Jiménez, A. i Lopez Náfate, O. (2010). The levels of psychological functioning of personality and the mechanisms of defense. *Salud Mental*, 33, 517-526.
- Berke, J.H. (1985). Envy Loveth Not: A Study of the Origin, Influence and Confluence of Envy and Narcissism. *British Journal of Psychotherapy*, 1(3), 171-186.
- Bobbio, A. i Manganelli, A.M. (2011). Measuring social desirability responding. A short version of Paulhus' BIDR 6. *Testing, Psychometrics, Methodology*, 18(2), 117-135.
- Ciarrochi, J. i Bilich, L. (2006). *Process measures of potential relevance to ACT*. Unpublished manuscript, University of Wollongong, NSW, Australia.
- Cramer, P. (1987). The Development of Defense Mechanisms. *Journal of Personality*, 55(4), 597- 614.
- Dadsetan, P., Alibakhshi, Z. i Pakdaman, S. (2008). Defense mechanism styles in different characters of self-loving: Fundamental correlation. *Journal of Iranian psychologists*, 5(18), 99-110.
- Davison, G.C. i Neale, J.M. (2002). *Psihologija abnormalnog doživljavanja i ponašanja*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

- Diehl, M., Coyle, N. i Vief-Labouvie, G. (1996). Age and Sex Differences in Strategies of Coping and Defense Across the Life Span. *Psychology and Aging*, 11(1), 127-139.
- Duffy, M. K., Scott, K.L., Shaw, J.D., Tepper, B.J. i Aquino, K. (2012). A Social Context Model of Envy and Social Undermining. *Academy of Management Journal*, 55(3), 643–666.
- Field, A. P. (2013). *Discovering statistics using IBM SPSS Statistics (4th Edition)*. London: Sage publications.
- Friedman, L. i Wall, M. (2005). Graphical Views of Suppression and Multicollinearity in Multiple Linear Regression. *The American Statistician*, 59(2), 127-136.
- Fulgosi, A. (1987). *Psihologija ličnosti: teorije i istraživanja*. Zagreb: Školska knjiga.
- Furnham, A. (2012). Lay Understandings of Defence Mechanisms: The Role of Personality Traits and Gender. *Psychology, Health and Medicine*, 17(6), 723-734.
- Hendin, H.M. i Cheek, J.M. (1997). Assessing Hypersensitive Narcissism: A Reexamination of Murray's Narcism Scale. *Journal of Research in Personality*, 31, 588-599.
- Kernberg, O. (1970). Factors in the Psychoanalytic Treatment of Narcissistic Personalities. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 18(1), 51-85.
- Kenny, D. A., Kashy, D. A. i Bolger, N. (1998). Data analysis in social psychology. In D. Gilbert, S. Fiske, & G. Lindzey (Eds.), *The handbook of social psychology* (Vol. 1, 4th ed., pp. 233-265). Boston, MA: McGraw-Hill.
- Kline, R.B. (2010). *Principles and practice of structural equation modeling* (3rd ed.). New York: Guilford Press.
- Kolenović- Đapo, J., Drače, S. i Hađiahmetović, N. (2015). *Psihološki mehanizmi odbrane: Teorijski pristupi, klasifikacija i vodič za vježbe*. Sarajevo: Filozofski fakultet u Sarajevu.
- Kolesarić, V. (2006). *Analiza varijance u psihologijskim istraživanjima*. Osijek: Filozofski fakultet u Osijeku.
- Krizan, Z. i Johar, O. (2012). Envy Divides the Two Faces of Narcissism. *Journal of Personality*, 80(5), 1415-1447.
- Lasch, C. (1986). *Narcistička kultura: Američki život u doba smanjenih očekivanja*. Zagreb: ITRO „Naprijed“.
- Lyke, J. (2016). Defense style predicts subjective well-being in a non-clinical sample. *The Journal of Happiness i Well-Being*, 4(1), 62-71.
- Marčinko, D. i Rudan, V. (2013). *Narcistični poremećaj ličnosti i njegova dijagnostička opravdanost – doprinos međunarodnoj raspravi*. Zagreb: Medicinska naklada.

- Mola, D.J., Saavedra, B.A. i Reyna, C. (2014). Evidences of Reliability and Validity of the Dispositional Envy Scale in Argentinian Samples. *International Journal of Psychological Research*, 7(1), 73-80.
- Neufeld, D. C. i Johnson, E. A. (2016). Burning With Envy? Dispositional and Situational Influences on Envy in Grandiose and Vulnerable Narcissism. *Journal of Personality*, 84(5), 685-696.
- Paulhus, D. L. (1991). Measurement and control of response bias. In J. P. Robinson, P. R. Shaver i L. S. Wrightsman (Eds.), *Measures of personality and social psychological attitudes* (pp. 17-59). San Diego, CA: Academic Press.
- Petz, B. (2005). *Psihologijski rječnik*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Pincus, A.L., Ansell, E.B., Pimentel, C.A., Cain, N.M., Wright, A.G.C. i Levy, K.N. (2009). Initial Construction and Validation of the Pathological Narcissism Inventory. *Psychological Assessment*, 21(3), 365–379.
- Raskin, R. i Terry, H. (1988). A principle-component analysis of the narcissistic personality inventory and further evidence of its construct validity. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54, 890-902.
- Reeve, J. (2010). *Razumijevanje motivacije i emocija*. Jastrebrasko: Naklada Slap.
- Ronningstam, E. (2011). Narcissistic Personality Disorder in DSM-V—In Support of Retaining a Significant Diagnosis. *Journal of Personality Disorders*, 25(2), 248–259.
- Saint-Martin, C., Valls, M., Rousseau, A., Callahan, S. i Chabrol, H. (2013). Psychometric Evaluation of a Shortened Version of the 40-item Defense Style Questionnaire. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 13(2), 215-224.
- Shamsaldini, A., Zarbakhsh Bahri, M. i Yaghoubi, A. (2014). Correlation between Dimensions of Perfectionism and Defense Mechanisms with Narcissism in Students of Islamic Azad University-Tonekabon Branch. *European Online Journal of Natural and Social*, 3 (4), 849-859.
- Smith, R. H. i Kim, S. H. (2007). Comprehending Envy. *Psychological Bulletin*, 133(1), 46-64.
- Smith, R. H., Parrot, W. G., Diener, E. F., Hoyle, R. H. i Kim, S. H. (1999). Dispositional envy. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 25(8), 1007-1020.
- Smith, R.H., Turner, T.J., Garonzik, R., Leach, C.W., Urch-Druskat, V. i Weston, C.M. (1996). Envy and Schadenfreude. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 22(2), 158-168.
- Solomon, R. C. (2007). *True to Our Feelings*. New York: Oxford University Press.

- Vaillant, G.E., Bond, M. i Vaillant, C.O. (1986). An Empirically Validated Hierarchy of Defense Mechanisms. *Archives of General Psychiatry*, 43, 787-794.
- Vulić-Prtorić, A. (2008). Psihometrijska validacija upitnika obrambenih stilova DSQ – preliminarno istraživanje. *Socijalna psihijatrija*, 36(2), 49-57.
- Watson, P.D. i Biderman, M.D. (1993). Narcissistic Personality Inventory Factors, Splitting, and Self-Consciousness. *Journal of Personality Assessment*, 67(1), 41-57.
- Zeigler-Hill, (2007). Defense Styles and the Interpersonal Circumplex: The Interpersonal Nature of Psychological Defense. *Psychiatry, Psychology and Mental Health*, 1(2), 1-15.